

Красовська Ольга Олександрівна, д.пед.н., професор, завідувач, krasovskaoo@i.ua, **Ілюк Лариса Володимирівна**, старший викладач, navch_1601@ukr.net, **Кирилович Олена Феліксівна**, старший викладач кафедри початкової та дошкільної освіти (Міжнародний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне), o.kyrylovyuch@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ НАСТУПНОСТІ В СВІТЛІ КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

***Анотація.** У статті розкрито особливості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до забезпечення умов наступності в освітньому процесі дітей дошкільного віку та учнів початкової школи. Визначено, що наступність є дидактичним принципом, що передбачає взаємозв'язки змістового та процесуального аспектів дошкільного та початкового навчання. Окреслено нові підходи та шляхи підготовки працівників галузі дошкільної освіти, залучення школи до співпраці із закладами дошкільної освіти.*

***Ключові слова:** умови наступності, вихователі, заклади дошкільної освіти, нова українська школа, діти раннього та дошкільного віку, учні початкової школи.*

Krasovska Olha Oleksandrivna, Doctor of Pedagogical Sciences, Profesor, Head, krasovskaoo@i.ua, **Iliuk Larysa Volodymyrivna**, Senior Lecturer, navch_1601@ukr.net, **Kyrylovyuch Olena Feliksivna**, Senior Lecturer of the Department of the Primary and Pre-school Education (Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities, Rivne), o.kyrylovyuch@gmail.com

PREPARATION OF FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATION ESTABLISHMENTS TO ENSURING CONDITIONS OF THE CONTINUITY IN THE LIGHT OF CONCEPTION OF EARLY AND PRESCHOOL CHILDREN EDUCATION AND CONCEPTION OF NEW UKRAINIAN SCHOOL

Abstract

***Introduction.** With the transition of general secondary education to new terms, structure and content of education, the question of finding ways to ensure*

the holistic development of an individual at different levels of education is relevant. Continuity of human education is possible if the principles of perspective and continuity between adjacent levels of education are implemented. The psychologically balanced and successful transition for a child from preschool to primary education will be facilitated by the combined efforts of a teaching staff of preschool and general secondary education institutions and the parent community. Ensuring the continuity of the content and methods of preschool and primary education, compliance of the Basic component of preschool education with the age characteristics of older preschool children and the requirements of the conceptual foundations of early and preschool education and reform of the New Ukrainian school, the feasibility of teachers during the first (adaptation) education of experience of teachers of preschool education institutions with senior preschoolers are necessary.

Purpose. *The purpose of the study is to identify ways to improve the training of future educators of preschool education to ensure continuity in the context of the Concept of education of children of early and preschool age and the Concept of the New Ukrainian School.*

Methods. *To solve this goal, the following research methods were used: theoretical – scientific analysis and synthesis of psychological, pedagogical sources, Internet resources, as well as legal documents in the field of education, study and generalization of practice of preschool and general secondary education.*

Results. *We have determined that the Concept of the New Ukrainian School puts before preschool education the priorities of forming personal and social competencies of a child, and also determines the special importance of forming the cognitive interests of preschoolers, a holistic picture of the world and motivation for school life. Emphasis is also placed on the development of imagination, intellectual readiness of a child to form a conceptual, verbal-logical thinking. The content of the current Basic component of preschool education defines the educational lines that form the necessary competencies to ensure the continuity of the educational process in the institution of preschool education and the New Ukrainian school. The invariant part of the content of preschool education is systematized by educational lines «Child's personality», «Child in society», «Child in the natural environment», «Child in the world of culture», «Child's game», «Child in sensory-cognitive space», «Speech child», which provides the formation of a number of competencies: health, personal-assessment, family-household, social-communicative, natural-ecological, subject-practical, artistic-productive, sensory-cognitive, mathematical, speech. Exclusion from the invariant part of any of the educational lines violates the integrity of a child's development at the level of preschool education and its continuity in primary school.*

Originality. *To achieve the desired results of solving the problem of continuity between preschool and primary education, we have identified the following ways: implementation of the basic provisions of humanistic, cultural, axiological,*

systemic, interdisciplinary, personality-oriented, technological, activity, competence approaches to training and retraining education competence, acmeological, activity; reducing the number of children in groups, organizing the effectiveness of educational activities of preschool children's parents, school involvement in real cooperation with preschool institutions. In our opinion, the implementation of the above should coordinate, balance the impact and determine the common direction of preparation of pre-schoolers for school by parents, teachers of preschool education and primary school.

Conclusion. *The implementation of context technologies in the process of professional training of 012 «Preschool education» students lead to the increase in qualitative indicators of the subject competence of future preschool educators in the artistic and aesthetic education of children. According to the results of the experimental activities that we have carried out on the formation stage, a considerable part of the future preschool educators from the experimental group demonstrated a constructive, productive, and creative level of the subject artistic competences, striving for the quality fulfilment of the professional tasks, orientation for pedagogical cooperation, ability to argue their own opinions with the aim of achieving the goals of the artistic and aesthetic activities. With such a level of diligence and motivation, a person possesses already defined artistic interests, is oriented on cultural values, and perseveres in achieving the goals of the pedagogical activities.*

Keywords: *continuity conditions, educators, preschool institutions, the new Ukrainian school, children of early and preschool age, primary school students.*

З переходом загальної середньої освіти на нові терміни, структуру та зміст навчання актуалізується питання пошуку шляхів забезпечення цілісного розвитку особистості на різних рівнях освіти. Неперервність здобуття людиною освіти є можливою за умови реалізації принципів перспективності і наступності між суміжними рівнями освіти.

Психологічно виваженому та успішному для дитини переходу від дошкільної до початкової освіти сприятимуть об'єднані зусилля педагогічних колективів закладів дошкільної і загальної середньої освіти та батьківської громадськості. Забезпечення наступності змісту та методики дошкільної та початкової освіти, відповідність Базового компонента дошкільної освіти віковим особливостям дітей старшого дошкільного віку та вимогам концептуальних засад освіти дітей раннього та дошкільного віку і реформування Нової української школи, доцільність використання учителями під час першого (адаптаційно-ігрового) циклу початкової освіти досвіду роботи педагогів закладів дошкільної освіти зі старшими дошкільниками.

У нормативних документах освітньої галузі акцентується увага на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовленої до якісного забезпечення освітніх потреб особистості дитини, розвитку її

інтелектуального, культурного та комунікативного потенціалу. Розв'язання цієї проблеми в сучасних умовах вимагає від педагога глибокого усвідомлення переваг особистісно орієнтованої, компетентнісної парадигми освіти, творчого підходу до організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, здатності забезпечення умов наступності між змістовою та процесуальною складовою дошкільної та початкової ланками освіти.

У контексті нашого дослідження особливого значення набувають питання забезпечення умов наступності освіти дітей дошкільного й молодшого шкільного віку, які набули всебічного вивчення вітчизняними вченими А. Богуш [1], Л. Калмиковою [2], О. Ковшар [3], О. Савченко [4], Т. Степановою [5]. Українські науковці у своїх працях розкрили особливості процесу моделювання організаційно-педагогічних умов забезпечення наступності між дошкільною й початковою освітою в контексті психологічної підготовки, активізації особистісних ресурсів і сприяння адаптації дітей до школи, підготовки педагогічних кадрів до забезпечення цього процесу, формування готовності педагогів до реалізації зв'язків між закладами дошкільної освіти і початковою школою, інтеграції професійної підготовки вихователів і вчителів. Особливості компетентнісного підходу до професійної підготовки педагогічних кадрів досліджені зарубіжним вченими D. Mc. Clelland, B. Mansfield [6], D. Raven, T. Hoffman, M. Linard [7], H. Silver [8], R. E. Slavin [9]. Проте, попри таке наукове розмаїття, впровадження сучасних наукових підходів вимагає пошуку нових шляхів забезпечення умов наступності між дошкільною та початковою ланками освіти, що актуалізує проблему дослідження.

Метою дослідження є виявлення шляхів удосконалення підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до забезпечення умов наступності у контексті реалізації Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку [10] та Концепції Нової української школи [11].

Відповідно до визначеної мети в статті реалізуються такі завдання:

- аналіз публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених питанням організації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти на засадах наступності і перспективності;
- репрезентування ключових засадничих положень концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку та концепції Нової української школи, які забезпечують наступність змісту дошкільної та початкової освіти;
- обґрунтування нових шляхів підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до забезпечення умов наступності в світлі Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку та концепції Нової української школи, які становитимуть новизну нашого дослідження.

Наступність і перспективність розуміємо як необхідну умову безперервності розвивального навчання на дошкільній та шкільній ланках освіти, що забезпечується взаємозв'язком усіх компонентів дидактичної системи:

мети, змісту, методів, засобів, форм. Саме наступність і перспективність дозволяють уникнути кризових явищ у психічному розвитку дитини під час зміни її життєвого простору. А. Богуш окреслює розуміння неперервності як обізнаності класоводів з програмами і методиками навчання та виховання дітей у дошкільному навчальному закладі, результатами розвиненості, навченості й вихованості дітей за всіма розділами програми, Базового компонента дошкільної освіти та їх врахування у подальшій роботі початкової школи [1, с. 46]. «Наступність – це врахування того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до школи, опора на нього. Вона забезпечує органічне, природне продовження розвитку, виховання та навчання, започаткованих у дошкільному віці, створює умови для успішного переходу молодшого школяра в основну школу», – відзначає Л. Калмикова [2, с. 12]. Погоджуємося з думкою О. Савченко про те, що наступність та перспективність навчання є основними дидактичними принципами, що передбачають тісні взаємозв'язки змістового та процесуального аспектів дошкільного та початкового навчання [4, с. 4]. О. Ковшар [3, с. 12] і Т. Степанова [5, с. 46] вбачають розв'язання проблеми наступності в організації системи якісної передшкільної освіти.

Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку – система науково-обґрунтованих положень, що визначають стратегічні напрями освітнього розвитку дітей від народження до шкільного віку відповідно до викликів глобалізованого світу, цифрового суспільства, очікувань громадян України щодо державницької позиції підтримки дошкільного дитинства. Метою Концепції є визначення провідних ідей і принципів щодо забезпечення на засадах дитиноцентризму системних змін в освіті дітей раннього та дошкільного віку, управлінні системою дошкільної освіти на різних її рівнях. Соціальна значущість Концепції полягає в її спрямованості на створення загального соціопростору солідарної відповідальності батьків, педагогів і державних працівників за якість освіти дітей раннього та дошкільного віку як стратегічного ресурсу реалізації цілей сталого розвитку суспільства [10, с. 2].

Як зазначають автори-розробники, місія освіти дітей раннього та дошкільного віку: забезпечення умов для всебічного та гармонійного розвитку дітей раннього та дошкільного віку, їх соціалізації на основі консолідації зусиль усіх соціальних інститутів. Візія освіти дітей раннього та дошкільного віку: дошкільна освіта є стартовою платформою для подальшої освіти упродовж життя, першою обов'язковою сходинкою в системі неперервної освіти, фундаментом формування людського капіталу суспільства [10, с. 5].

У Концепції визначено цінності освіти дітей раннього та дошкільного віку. Найважливіші з них: повага до дитини та особливостей її розвитку; фізичне, психічне, соціальне та моральне здоров'я дитини; визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості; щасливе проживання дитиною дошкільного дитинства як передумова її

повноцінного подальшого розвитку; надбання національного досвіду суспільного та сімейного виховання для збагачення людського потенціалу суспільства [10, с. 6].

Формула Нової української школи складається з дев'яти ключових компонентів: нового змісту освіти, заснованого на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; педагогіці, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками; умотивованому учителеві, який має свободу творчості й розвивається професійно; орієнтації на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризмі; наскрізному процесі виховання, який формує цінності; новій структурі школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя [12, с. 2].

Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Визначаємо, що компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну або подальшу навчальну діяльність. Перелік ключових компетентностей Нової української школи: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; основні компетентності у природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; вміння вчитися впродовж життя; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; ініціативність і підприємливість; екологічна грамотність і здорове життя; обізнаність та самовираження у сфері культури [12, с. 5].

Концепція Нової української школи ставить перед дошкільною освітою пріоритети формування особистісної та соціальної компетентностей дитини, а також визначає особливу важливість формування пізнавальних інтересів дошкільника, цілісної картини оточуючого світу та мотивації до шкільного життя. Також акцент ставиться на розвитку уваги, інтелектуальної готовності дитини до становлення понятійного, вербально-логічного мислення. Змістом нині діючого Базового компонента дошкільної освіти визначено освітні лінії, що формують необхідні компетентності для забезпечення наступності освітнього процесу в закладі дошкільної освіти та Нової української школи. Інваріантну частину змісту дошкільної освіти систематизовано за освітніми лініями «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини», що забезпечує формування ряду компетентностей: здоров'язбережувальну, особистісно-оцінну, родинно-побутову, соціально-комунікативну, природничо-екологічну, предметно-практичну, художньо-продуктивну, сенсорно-пізнавальну, математичну, мовленнєву. Виключення з інваріантної частини будь-якої з освітніх ліній порушує цілісність розвитку дитини на рівні дошкільної освіти і наступність її в початковій школі [13, с. 2].

Для досягнення зазначених результатів необхідно передбачити нові шляхи підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до забезпечення умов наступності в світлі концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку та Концепції Нової української школи, які становлять новизну нашого дослідження:

- упровадження вихідних положень гуманістичного, аксіологічного, міждисциплінарного, особистісно орієнтованого, технологічного, діяльнісного, компетентнісного підходів до процесу підготовки та підвищення кваліфікації працівників галузі дошкільної освіти;

- створення інноваційного середовища професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до забезпечення умов наступності;

- впровадження організаційно-методичного забезпечення, що сприятиме розвитку компонентів професійної готовності студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта до забезпечення умов наступності (інноваційно-педагогічне спрямування змісту професійно-педагогічних дисциплін у вищій школі, включення інноваційних педагогічних технологій, розроблення й упровадження спеціальних навчальних курсів «Наступність в освітньому процесі закладів дошкільної освіти та Нової української школи» та «Інтегроване навчання в закладах дошкільної освіти», оптимізацію самостійної, позааудиторної та науково-дослідницької роботи студентів тощо);

- опанування зарубіжного педагогічного досвіду;

- опанування форм, методів і технологій організації ефективної просвітницької діяльності батьків дітей дошкільного віку, залучення школи до реальної співпраці з закладами дошкільної освіти.

Методологічною основою підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до забезпечення умов наступності в світлі Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку та концепції Нової української школи визначено положення таких підходів: гуманістичного (підготовка майбутніх вихователів на ідеях гуманізму, забезпечення потреби особистості майбутнього педагога у постійному й різнобічному самовдосконаленні); аксіологічного (полягає у формуванні ціннісного ставлення до професійно-педагогічної діяльності вихователя, яке синтезує сукупність орієнтацій на базові цінності педагогічної професії); міждисциплінарного (забезпечує інтегрування психолого-педагогічних і спеціальних методичних знань у процесі вивчення циклу нормативних дисциплін та спеціальних курсів); особистісно орієнтованого (забезпечує врахування індивідуальних особливостей студентів та характеризує рівень професійної готовності майбутнього фахівця спеціальності 012 Дошкільна освіта до забезпечення умов наступності); технологічного (передбачає реалізацію процесу професійної підготовки майбутнього вихователя як сукупності мети, змісту, методів, технологій, гарантованого досягнення результатів); діяльнісного (має на меті формування готовності до професійно-педагогічної діяльності через

динамічну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу в умовах інноваційного навчального середовища); компетентнісного (визначає спрямованість професійної підготовки на формування загальних, професійних і предметних компетентностей та розвиток здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у ситуаціях професійно-педагогічної діяльності у середовищі дошкільної освіти).

Інноваційне середовище професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до забезпечення умов наступності в світлі концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку та Концепції Нової української школи охарактеризуємо рядом умов: наявністю емоційно-сприятливого клімату та взаємостосунків співпраці і співтворчості між викладачами і студентами; створенням атмосфери, наповненої професійно-орієнтованим змістом; формуванням індивідуально-творчого стилю майбутньої професійної діяльності; запровадженням широкого спектру організаційних форм у поєднанні з інноваційними освітніми технологіями; підвищенням рівня професійної компетентності вихователя до забезпечення наступності змістової та процесуальної складових підготовки; оновленням матеріально-технічної бази та навчально-методичного забезпечення.

Необхідним чинником набуття майбутніми вихователями здатності забезпечувати умови наступності між дошкільною та початковою освітою визначено належний рівень розвитку в них загальних та професійно-предметних компетентностей (мовно-мовленнєвої, математичної, науково-природознавчої, технологічної, мистецької), які створюють підґрунтя для розуміння теоретичних засад освітніх ліній Базового компоненту дошкільної освіти та освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти і слугують базисом для оволодіння ними відповідними видами методичної компетентності. Доведено, що означені компетентності здатні формуватися за умови використання інноваційних технологій у процесі професійної підготовки вихователя: інтенсивних технологій навчання (проблемних навчальних лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять у формі дискусій, ігрового проектування, майстер-класів та творчих майстерень), технологій духовно-світоглядної, комплексної інтеграції; технологій діалогової взаємодії, продуктивно-творчих освітніх технологій; технологій контекстного навчання (операційно-рольових, навчально-ділових, проблемно-орієнтованих, навчально-рольових та навчально-педагогічних ігор, імітаційного моделювання, аналізу ситуацій професійної діяльності), інформаційно-комунікаційних технологій.

На нашу думку, нова генерація педагогів дошкільної освіти має бути готовою до побудови освітнього простору в закладі дошкільної освіти, співзвучного з цінностями гуманістичної філософії, психології та педагогіки. Заявлені гуманістичні цінності освіти, ідеї особистісно зорієнтованої педагогіки, практики психолого-педагогічної підтримки, гуманної педагогіки,

педагогіки розуміння та партнерства мають складати підґрунтя професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні нових педагогічних підходів, форм і методів, освітніх технологій підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до забезпечення умов наступності в світлі Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку та Концепції Нової української школи та вивченні і запровадженні можливості використання в Україні досвіду роботи дошкільних закладів зарубіжних країн.

Список використаних літературних джерел

1. Богуш А. М. Вектор наступності державних стандартів дошкільної і початкової ланок освіти. *Науковий вісник МНУ ім. В. Сухомлинського*. Миколаїв, 2012. Вип. 37. Т. 1. С. 46–49.
2. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність у навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного й молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри. Київ: ВД «Слово», 2017. С. 10–15.
3. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти дітей п'яти років: монографія. Кривий Ріг, 2015. 460 с.
4. Савченко О. Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти *Дошкільне виховання*. 2000. № 11. С. 4–5.
5. Степанова Т. М. Трансформація змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки (кінець XIX–XX століття): монографія. Київ: ВД «Слово», 2011. 480 с.
6. Clelland D. M., Mansfield B. Testing for competence rather than for «intelligence». *American psychologist*. San Francisco, 1973.
7. Raven D., Hoffman T, Linard M. Education, values and society: the objectives of education end the nature and development of competence. London, New York: The psychological corporation, 1977.
8. Silver H. Innovations in Teaching and Learning in Higher Education. URL: <http://www.edu.plymouth.ac.uk/itlthe/itlthe/conf2> (дата звернення: 29.10.2020).
9. Slavin R. E. Research On Cooperative Learning: an international perspective. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1989. № 4. P. 476–484.
10. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В. Б., 2020. 44 с.
11. Концепція Нової української школи. URL: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9lWXM/view/> 27.10.2016 р. 40 с. (дата звернення: 29.10.2020).
12. Державний стандарт початкової освіти: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.
13. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А. М. Богуш. Київ, 2012. 26 с.

References

1. Bohush A. M. (2012). Vektor nastupnosti derzhavnykh standartiv doshkilnoi i pochatkovoї lanok osvity. *Naukovyi visnyk MNU im. V. Sukhomlynskoho (Scientific*

Bulletin of V. Sukhomlynsky Mykolayiv National University). Mykolaiv, 37, 46–49 (In Ukrainian).

2. Kalmykova L. O. (2017). Perspektyvnist i nastupnist u navchanni movy y rozvytku movlennia ditei doshkilnogo i molodshoho shkilnogo viku: psykholinhvistychnyi i linhvometodychnyi vymiry. Kyiv: VD «Slovo» (In Ukrainian).

3. Kovshar O. V. (2015). Teoretyko-metodychni zasady orhanizatsii peredshkilnoi osvity ditei piaty rokiv: monohrafiya. Kryvyi Rih (In Ukrainian).

4. Savchenko O. Ya. (2000). Nastupnist i perspektyvnist v roboti pershykh dvokh lanok osvity. *Doshkilne vykhovannia (Preschool education)*, 11, 4–5 (In Ukrainian).

5. Stepanova T. M. (2011). Transformatsiia zmistu peredshkilnoi osvity v istorii rozvytku vitchyznianoj doshkilnoi pedahohiky (kinets XIX–XX stolittia): monohrafiya. Kyiv: VD «Slovo» (In Ukrainian).

6. Clelland D. Mc., Mansfield B. (1973). Testing for competence rather than for «intelligence». American psicologist. San Francisco.

7. Raven D., Hoffman T., Linard M. (1977). Education, values and society: the objectives of education end the nature and development of competence. London, New York: The psychological corporation.

8. Silver H. Innovations in Teaching and Learning in Higher Education. URL: <http://www.edu.plymouth.ac.uk/itlhe/itlhe/conf2> (Last accessed: 29.10.2020).

9. Slavin, R. E. (1989). Research On Cooperative Learning: an international perspective. *Scandinavian Journal of Educationale Research*, 4, 476–484.

10. Kontsepsiia osvity ditey ranyogo ta doshkilnogo viku. (2020). Nacionalna akademiya osvity i nauky Ukrainy. Kyiv: FOP Ferenets V. B. (In Ukrainian).

11. Kontsepsiia novoi ukrainiskoi shkoly. (2016). URL: https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWX_M/view/ (Last accessed: 29.10.2020) (In Ukrainian).

12. Derzhavnyi standard pochatkovoї osvity. (2018). Zatverdzhenyi Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r., 87. Uriadovyi kurier (Governmental Courier), 38 (In Ukrainian).

13. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity Ukrainy. (2012). Naukovyi kerivnyk: A. M. Bohush. Kyiv (In Ukrainian).

Стаття поступила в редакцію 30.10.2020 р.